

УДК 331.5:364:327.7

Цимбалюк Ірина,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
tsymbaliuk.iren@vnu.edu.ua

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРОГРАМИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Серед програм реалізованих Європейським Союзом (ЄС) можна виокремити такі, що сприяють підтримці та реінтеграції ветеранів у громадянське суспільство; ініціативи, спрямовані на вирішення специфічних проблем, із якими стикаються ветерани під час переходу від військової служби до цивільного життя. Для України вивчення досвіду ЄС та адаптація таких позитивних практик і програм підтримки та реінтеграції ветеранів на сьогодні набуває особливої актуальності зважаючи на складні обставини обумовлені військовою агресією росії, що призводить до значних фізичних та психологічних травм захисників України.

Однією з ключових програм підтримки ветеранів в ЄС є надання медичних послуг. Багато ветеранів після повернення у цивільне суспільство мають проблеми з фізичним або психічним здоров'ям внаслідок своєї служби, і для них вкрай важливо мати доступ до якісної медичної допомоги. В ЄС існують спеціалізовані програми охорони здоров'я, адаптовані до потреб ветеранів, які забезпечують комплексну медичну допомогу, реабілітацію та підтримку психічного здоров'я.

Варто зауважити, що в часи війни ЄС здійснює активну підтримку України. Так ЄС та Програма розвитку ООН (UNDP) спільно з Міністерством охорони здоров'я України реалізують

ініціативу, яка полягає у наданні спеціально обладнаних автомобілів для паліативної допомоги. Автомобілі були передані медичним закладам у шести українських громадах за фінансової підтримки ЄС в рамках проєкту «EU4Recovery». Метою є полегшення доступу пацієнтів та їхніх родин до паліативної допомоги шляхом забезпечення комфортного та безпечного транспортування до медичних закладів. Ініціатива спрямована на полегшення доступу до паліативної допомоги для людей та їхніх родин, особливо у віддалених районах, що покращить якість їхнього життя [1].

Окрім підтримки охорони здоров'я та працевлаштування, ЄС наголошує на важливості соціальної та громадської інтеграції для ветеранів. Існують різні ініціативи, спрямовані на сприяння соціальній інтеграції, розважальні заходи та мережі підтримки рівних для ветеранів. Ці програми відіграють вирішальну роль у вирішенні таких проблем, як ізоляція, самотність і психічне благополуччя ветеранів.

Водночас країни ЄС мають власні системи соціального захисту. Загалом в ЄС виокремлюють різні моделі соціального захисту: континентальну, англосаксонську, скандинавську та південно-європейську. У країнах з континентальною моделлю, як Франція та Німеччина, діє національна система соціального страхування, у Німеччині заснована на принципах соціального страхування. Англосаксонська модель, як у Великобританії, характеризується фінансуванням соціального захисту за рахунок соціальних внесків та державного бюджету. Скандинавська модель, що притаманна Норвегії, Фінляндії, Швеції та Данії, базується на високому рівні економічного добробуту та оподаткуванні. Південно-європейська модель, зокрема в Греції, Італії, Іспанії та Португалії, характеризується низьким рівнем соціальної захищеності та компенсаційною політикою. Сукупність цих підходів свідчить про значний рівень диверсифікації в системах соціального захисту серед країн ЄС, що відрізняються залежно від економічного стану та рівня добробуту населення [2].

ЄС визнає важливість юридичної та фінансової допомоги ветеранам, які можуть зіткнутися з проблемами, пов'язаними з виплатами по інвалідності, житлом або законними правами. Різні країни-члени ЄС створили програми правової допомоги та схеми фінансової підтримки, щоб гарантувати, що ветерани отримають допомогу, необхідну для вирішення цих складних проблем.

Крім того, ЄС також пропонує освітні та професійно-технічні програми для ветеранів, щоб допомогти їм отримати нові навички та кваліфікацію, які мають відношення до цивільного ринку праці. Ці програми спрямовані на сприяння переходу ветеранів до значущої роботи та кар'єрних можливостей.

Нарешті, ЄС здійснює фінансування дослідницьких проектів спрямованих на вивчення довгострокового впливу військової служби на ветеранів і визначення найкращих практик реінтеграції, що забезпечує постійне вдосконалення та розвиток програм підтримки ветеранів.

Українська держава також активно працює над адаптацією ветеранів у цивільне суспільство та економіку, зосереджуючись на різноманітних програмах. Однією з таких програм є Державна цільова програма з медичної, фізичної та психосоціальної реабілітації постраждалих учасників подій, пов'язаних із Революцією Гідності та антитерористичною операцією. Ця програма передбачає різноманітні заходи, включаючи психологічну реабілітацію, соціальну та професійну адаптацію.

Окрім традиційного працевлаштування, уряд відзначив необхідність сприяти ветеранам у власній підприємницькій діяльності. Центри зайнятості відіграють ключову роль у цьому процесі, надаючи консультації з підприємництва та надаючи фінансову підтримку.

Паралельно, громадські й волонтерські організації ініціюють різноманітні проекти та програми підтримки для ветеранів. Ці проекти включають тренінги з бізнес-планування, навчання та

підтримку в працевлаштуванні, а також створення бізнес-інкубаторів для розвитку підприємницького потенціалу ветеранів.

Крім внутрішніх програм, демобілізовані учасники АТО також можуть скористатися міжнародною підтримкою, яка надає додаткові можливості для працевлаштування та розвитку бізнесу. Програми таких міжнародних організацій, як Європейський Союз, НАТО та Норвегія, спрямовані на підтримку відбудови та сталого розвитку в Україні [3].

Разом з тим, для України важливо переймати позитивний досвід Європейського Союзу у сфері адаптації ветеранів у цивільне суспільство та економіку. Стандарти та програми, розроблені ЄС для інтеграції ветеранів, можуть стати важливим допоміжним інструментом для українських органів та громадських ініціатив.

Наприклад, програми Європейського Союзу, такі як «Сприяння відбудові та сталому розвитку розв'язанню проблем внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та постраждалого від конфлікту населення в Україні» та «Horizont 2020», можуть стати важливими джерелами фінансування та експертної підтримки для програм адаптації.

Подібні ініціативи, спрямовані на розвиток підприємництва серед ветеранів, які успішно запрацювали у Європейському Союзі, можуть бути адаптовані для умов українського ринку праці та стати важливим кроком у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку.

Отже, ЄС здійснює комплексну підтримку та шляхом реалізації різних програм реінтеграції ветеранів у громадянське суспільство. Завдяки послугам охорони здоров'я, освіті та професійній підготовці, ініціативам соціальної інтеграції, юридичній та фінансовій допомозі ЄС розробив цілісний підхід до задоволення потреб ветеранів. Використання цього досвіду слугує моделлю для наслідування іншими країнами у підтримці власного ветеранського населення, зокрема є доцільною для адаптації і впровадження в Україні.

Список використаних джерел:

1. Самусь Ю. ЄС та UNDP посилюють медичні послуги в Україні, надаючи спеціально обладнані автомобілі для паліативної допомоги. 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/ес-та-undp-посилюють-медичні-послуги-в-україні-надаючи-спеціально-обладнані-автомобілі-для_uk?s=232
2. Воробйова Г. В., Зозуля С.С. Зарубіжні тренди соціальної політики захисту ветеранів. *Актуальні проблеми політики*. Збірник наукових праць. Випуск 68. 2021. С. 90-95.
3. Гордієнко Є. Механізми реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій в Україні : дис. ... докт. філософії з публ. упр. та адміністрування. Харків, 2021. 217 с. С. 194-195.
4. Цимбалюк І.О., Павліха Н.В., Цимбалюк С.М. Динаміка ринку праці в Україні під час війни: аналіз міграційних тенденцій та показників безробіття. *Інноваційна економіка*. 2023. №2(94). С. 101-109.
5. Цимбалюк І. О., Павліха Н. В. Аналіз структури доходів населення та ролі інклюзивного ринку праці у зменшенні соціальної уразливості. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2023. Кременчук: КрНУ, 2023. Вип. 4(141). С. 33-41. DOI <https://doi.org/10.32782/1995-0519.2023.4.4> URL: http://visnikkrnu.kdu.edu.ua/visnik.php?id_nom=62
6. Tymbaliuk I. The impact of war on the labor market in Ukraine Трансформація моделі соціально-економічного розвитку в умовах відновлення України та інтеграції з ЄС : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 15 травня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. – Луцьк : Вежа-Друк, 2023. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 4,73 Мб. С. 119-124.